

CLEMENTIVS

CLEMENTINVS AMERINVS,
LECTORI S. D.

QVoniam memoria labilis est, ut memoriter tenerem, quæ à ueteribus didici, & experientia comprobauit, ab initio ad scribendum appuli: proinde paulatim apte & recte distinxit, monumentisq; literarum mandauit præcepta institutaq; medicine & medicamentorum, quæ magis salubriora mihi uisa fuere, & ad propriam & communem utilitatem laborauit. Hæc enim maxima exhortatio fuit, quæ impulit me aggredi, quod frequenter ex desperatione ob rei magnitudinem deserui. Et quamuis acutiores posterit, priorum soleant doctrinam delere, tamen stulta est dementia, cum tot ubiq; occurrant medicis, perituræ parcere cartæ. Trudimur sane alius alio, sicut dies die: Et labores mortalium persimiles sunt Sisyphi pœnis, qui lapidem magnum à radice procliuis montis maximo semper conatu subducit, quæ toties quoties ad summum uerticem perducit, dæmones statim præcipitant, & huic perpetuo labori Sisyphus est damnatus, sicut plurimi mortales uel maxime agricolæ, qui uix optatos collegerunt fructus, quod pristinos repetunt labores. Rursus quæ uis bona fortunæ alternis uicibus, quæ alter maximo labore acquisiuit, alter sibi successor in breui facile dissipauit & consumpsit. Sic infiniti ferè medici fuere, qui in scribendo uitam consumpserunt, sed illorum labores & opera Hippocras, Galenus & Auicenna in breui deleuerunt. Omnino tamen commendandi sunt, qui pro uirtute adipiscenda, & ad communem omnium utilitatem laborant. Vale.

CLEMENTII CLEMENTINI AMERINI, AD LECTOREM PRÆFATIO.

PRVDENS sanè uetustas medicam artem adinuenit, quam ingeniosa posteritas sedulo imitata diligentius excoluit, ut sanitatem conseruaret, & amissam recuperaret. Cum igitur sanitas, ad bene beateq; uiuendum, sit maxime necessaria, ad scribendum appuli. Sed in primis rogo spiritum sanctum inspiret & dirigat me ad recte & accurate scribendum præcepta medicine, & memoret meliora medicamenta quæ sint à ueteribus inuenta, & à recentioribus approbata, uel quæ maxime profint. Amplius omnipotenti deo gratias ago de tot tantisq; beneficijs, quæ mihi contulit, & suppliciter ipsum exoro, ut concedat mihi mentis & corporis sanitatē, pacem, spiritus sancti gratiam, quam diu uixero, postea in cœlum me saluum perducatur. Medicine quidem studui & in

Inuocatio pia

ea aetatem consumpsi ad propriam & cōmunem utilitatem, quoniā non nobis solum nati sumus, sed alijs. Nec quicquā acceptius summo deo esse potest, quā sine alicuius iactura alijs prodesse. Peritus autem medicus infinitis ferē aëris sanitatem potest & uitam restituere, quibus nihil unquam gratius esse potest. Propterea boni medici maxime diligunt, & facile ditantur. Accedit, quòd homo ad speculandum & agendum natus est: quia ex anima & corpore constat, & propriū illius est speculari & scire, & alterius est agere & operari. Medicina autem complectitur & docet speculatiuā & practicā. Præterea medicina diuina res est, et ad deum relata. Nam prisci Apollinem & Aesculapiū medicinæ inuentores, tanquā deos coluerunt, et fidem catholicā auxere, qui à Iesu Christo & suis apostolis fuere sanati: Verū quòd medici medicamentorū ope, illi spiritus sancti gratia agebant. Sapiēs ergo medicus maxima potest beneficia aëris conferre, & sicut alter deus opitulari, præsertim benignus & clemens, qui gratis & amore pauperibus medet, & exercet piū medendi opus, non lucrandi, sed benefaciendi causa, pluris enim semper facienda est dei & hominum gratia, quā diuitiæ. Imò euenit, quòd quanto plures in gratiam tuam medendo conuertes, tanto magis lucraberis. Nam qui pluribus medetur, longe melior medicus habet, & facilius ditatur, haud enim ingrati sunt oēs, sed unus forte omnium laborū mercedi satisfaciet, uel plurimū tibi ualere poterit, & si ingratissimis seruias, beneficus & iustus deus nunquā tibi deesset, sed semper tuis necessitatibus oportune prouideret, quoniā nullum bonū remuneratū, nec ullum malum impunitū relinquit. Si enim recte consideramus, uirtutum & uitiorū æqua tandem merita diuina iustitia omnibus retribuet. Itaq; tam propitiū erga te deum habebis, quā benignus & clemēs eris erga infirmos, & eos qui ad te confugiunt. Medicus enim infirmis tanquā deus esse potest. Clementer ergo miserere infirmorum, ut deus misereat tui. Præterea moneo, ut assiduo studio potissimū sequaris doctrinam illorum qui in hac arte maxime claruerunt, proinde, continua medendi exercitatione, & summa adhibita diligentia, facile euades peritus. Sed quoniā non omnium possumus habere experientiam neq; memoriam, medicus debet esse naturaliter prudens, ut sciat quæ in arte medica traduntur, pro qualitate temporis, loci, uel corporis ratione omnia moderare, & rebus necessarijs prouidere. Sed tales medici ex prospero syderum in fluxu nascuntur, fortunati & penè diuini habentur, qui rectum habent iudicium, & quæ corpori uentura sunt prospiciūt, prædicunt, & medelæ ad uotum eis succedunt, nec accidit eis incurabilibus morbis mederi, neq; cum rusticis & ignorantibus uersari, qui omnia perperam agunt & curam peruertunt, sed medici solent & debent esse continentes & solitarij, quoniā nimia familiaritas popularium contemptū parit. Tanti enim est literarū scientia, uel maxime philosophia, quæ docet fugere uitia, & facit uiros bonis moribus præditos, & sapientes, qui populos ob eorum uirtutē regunt & gubernant,

uel

uel saltem ignorantibus preponuntur. Plures enim noui qui sub malis syderibus sunt nati uitiosi, quos litterarū studium bonos & morigeratos fecit, sicut pluribus medicis accidit. Nam medicina speculatiua Tauro, & practica subiacet Scorpionī, utranq; autem signū facit medicos inter se inuidos & maleuolos, nam qui sub Tauro illos qui sub Scorpione, & qui sub Scorpione illos qui sub Tauro nascuntur, perpetuo odio prosequuntur; quoniam quando oritur Scorpio, occidit Taurus, domus Veneris in septima, quæ est domus contrarietatis & inimicitie, & in duodecima, quæ est domus inuidie cadit Libra domus altera Veneris, contra oriente Tauro, occidit Scorpio, & in duodecima est Aries, quibus utrisque dominatur Mars: Venus autem & Mars inuicem contrariantur, quia domus eorū opponuntur, & faciunt natos libidinosos & lasciuos, qui facile turpibus amoribus implicantur. Amplius, Scorpio est signum falsitatis & malicie, sed qui enim literis student, maxime philosophie, ab his & alijs uitijs facilius retrahuntur; inuestigant enim ueritatem & bonitatem eorum quæ uolunt, & sic sciunt, quanti sit uirtus & uitium, & quod non possunt diutius celari, sed tandem ueniunt ad lucē, & quanto quis maior est, tanto magis pudet peccasse: Taliter ergo doctores & sapientes se gerant, quales uolunt uideri. Reperiuntur tamen quidam mendici seu merdici, qui non modo scientiarum, sed sunt litterarum ignari, qui lucrandi causa & sine pudore per alienas & uarias urbes mendicant, & quos possunt decipiunt. Alij nugiuendulū cautius agunt, & per solam inspectionē urine, & cum tribus uel quatuor medicinis, quas solummodo sciunt, iactant se omnem corporis ægritudinē cognoscere, & posse curare, quod si eger grauius laboret, fingunt & suadent illas iuuare medicinas quæ detegunt ægritudinē & excitant dolorem, quia agunt contra morbum; & sic nigrū in candida uertunt, aut cæca fortuna, & sine ulla ratione, alia & alia medicamenta experiuntur, donec eger moriatur, uel fortitudine naturæ euadat. Si huiusmodi medici & cuiuscunque ordinis sunt mali, omnino tandem reprobantur, & hi sunt qui scientiam & honorem bonorum medicorum maxime augent, qui uero sunt crapulis & ebrietatibus dediti, uel curabili ægritudine ualitudinarij seipos reprobant, qui in alienis morbis profitentur medelam, & se ipsos curare non possunt, sed boni medici non corporis, sed animi sui uitijs medentur, quando quidem utraque contrarijs cōtraria curentur. Itaque uiri literati, & maxime philosophi & medici, plerunque sunt regulæ morum & sapientes, & in rebus agendis primum cōsulunt illa quatuor genera uirtutum, quæ sapientes & felices homines faciunt, & duce prudentia inquirunt & prospiciunt ueritatem uel bonitatem rei gerendæ, & omnem diligentiam adhibent, ne quicquam præter rectum & laudabile agant; ob fortitudinē uero fiunt magnanimi & constantes, & nil nisi turpia timent, & aduersam fortunā æquo animo tolerant; sed propter temperantiam nihil pœnitendum appetunt, uitia cauent, & sub iugo rationis omnem cupiditatē & libidi-

nem domant, iustitiam colunt, & iniurias propulsant. Et quia fundamentum iustitię est fides, medici debent esse ualde fidi, & ægrorum saluti integerrime consulere, & diligere eos sicut uellent ab alijs diligi. Nam amor & charitas in in omni re plurimum operatur, & tibi conciliat & in gratiam conuertit quos-
cunque uoles. Et medicus, qui infirmis magis afficit, & maiori amoris affectu medetur, plures sanat & magis diligitur, quoniam amor est reciprocus. Imò si officia atque merita multos & penè infinitos pariunt amicos, multo plures fortuna. Nam ex officijs & liberalitate gratia & laus ab hominibus acquiri-
tur. Amplius facundia facit medicos gratiores, nam qui sunt affabiles, tempo-
re opportuno sciunt confabulare de his quæ unum quemque delectant, & blandis uerbis consolantur ægrum, & spem salutis augent, & facilius persua-
dent, quæ prosint infirmis. In primis autem moneo, quòd qui se tibi fideliter committit recte & diligenter medearis, nulli uenena nec nocuas exhibeas me-
dicinas, arborum caueas, nec quenquam sinas odio, auaritia, negligentia, uel
tua culpa perire, ne infelix homicida pari pœna, uel æterno supplicio punia-
ris. Cum autem ad ægrum uocatus accedis, primo diuinis institutionibus mo-
neas, & quo benignius potes, inducas ægrum reconciliandum deo, & petere
ueniam suorum delictorum; quandoquidem propter peccata interdum ueni-
ant aduersa quę premonent ad salutem, exhortare igitur ægrum ad pœniten-
tiam, & equo animo & patienter toleret aduersam ualitudinem; quoniam iu-
stissimus deus, qui sanitatem, uitam, & cætera fortunę bona nobis mutauit,
eadem quandolibet repetere potest, nam in hunc mundum nudi uenimus &
nihil attulimus. Iniusti ergo & ingrati essemus, nisi uellemus benefactori red-
dere quę nobis commodauit, nihil enim amittere possumus, nisi quę à beni-
gno deo gratis accepimus. Si igitur amittimus sanitatem, uitã, uel alia bona,
non deberemus conqueri, sed reddere gratias optimo deo pro eo tempore
quo nobis ea prestitit. Amplius, scias, quòd ira & impatientia ualde grauiorẽ
facit ægritudinem, atq; deum & beneuolos reddit inimicos. Sed qui constan-
ter tolerant mala, & diligenter parent preceptis medicinę facilius recuperant
sanitatem; patientia enim, quæ est fortitudo animi, plurimum ualet contra ad-
uersam fortunam. Vnde Vergilius:

Superanda omnis fortuna ferendo. & alibi:

Durate & uosmet rebus seruate secundis.

Iuuenalis:

Victrix fortunę patientia, dicimus autem,

Hos quoque felices qui ferre incommoda uite,

Nec iactare iugum uita didicere magistra.

Ouidius remedio.

Vt corpus redimas ferrum patieris & ignem,

Principijs obsta, sero medicina paratur,

Cum mala per longas conualuere moras.

Opprime dum noua sunt subiti mala semina morbi.

Et Apo-

*Monita & exhorta-
m̃ta medici ap-
p̃rotos.*

Et Apostolus Paulus, Virtus in infirmitate perficitur. Libèter ergo tolero infirmitates, ut in me habitet uirtus Christi. Et in prouerbijis solitus sum dicere, post aduersa solent contingere prospera nobis, hoc est, post tenebras spero lucem. Ad recuperandam igitur sanitatē, requiritur patientia & obedientia infirmi, nec non diligentia & sollicitudo astantiū seruentium, sed in primis peritia medici, qui sciat recte mederi, & prouidere malis accidentibus magis suspectis. Pronostica autē sunt uitanda, & dissuadenda illis, qui maxima curiositate cupiunt scire finem ægritudinis, quoniam euentus morborum est incertus, sicut bellorum & aliarum rerum, & maxime, quia medici non possunt scire solertiam astantium, neq; obedientiam infirmorum. Plurimę enim ægritudines ab initio sunt salubres, quę postea ex malo regimine fiunt incurabiles uel mortales. Veruntamen in medici possunt hac conditione recte respondere, quod si æger rite faciet, quę sibi recte præcipiuntur, sanabitur, secus morietur. Omni no autē morbi alij alijs sunt leuiores & grauiōres, & periti medici possunt explicare, quanti sit spes uel timor illorum. Sed plerunq; medici grauiorē solent & mortalem fingere ægritudinem, ut si æger sanetur maiorem honorem & lucrum assequantur, & si moriatur minus eis imputetur, tanquam ægritudo fuisset mortalis. Contra longe quidem grauius & molestius ferunt, quorum mortem non prædixerunt, & maiorem solertiam & curam in medendo adhibent. Committas ergo perito medico infirmum, & noli de ancipiti euentu ulterius querere. Et licet in magnis periculis contingat magna fortuna, tamen tutius est subticere, quàm pronosticari, quia iudiciū est difficile, & experimentum fallax, qui uero pauca considerant, & facile iudicant, plerunque errant. Noli ergo nimis esse facilis, neque promptus ad pronosticandum, ne ignarus medicus & mendax habearis: Qui uero longa experiētia & summa doctrina præditus præuidet cōmoda & incōmoda, quę accidunt corpori, quę præcesserant, & quę mox uentura sequentur, est pene diuinus, & maximā gloriam sibi comparat, & quanto plures in eo confidunt, tanto plures sanat, & econtra. Et propterea uitandæ sunt ægritudines incurabiles & mortales, ne malus medicus habearis. Si uero talibus mederi oporteat, ne egri à medicis destituti desperent, apud astantes & reliquos requisitus, impossibilis curæ excusationem prius facias. Quos uero curandos assumis, saltem bis in die, mane & sero, uel frequentius uisita, & diligenter interroga de regimine suę uitę, & quę sibi acciderant, & quotidie obserua alterationem infirmi, accidentiū qualitātē & quantitātē, quę si omnia diligenti inquisitionis ratione fuerint collecta, totius ægritudinis substantia facile innotescet, & poteris cauere & prouidere remedijs oportunis. Per inuestigationē enim sensibilibus, deuenimus in notitiam rerū occultarū, omnisq; scientia proficiscitur à sensibus, & quę sunt magis nota nobis, sunt minus nota nature, & econuerso, sed ut facilius modus sciendi innotescat, progressum resolutiuum, compositiuum, & definitiuum explicabimus.